

FILE DIN ISTORIA UNIVERSALĂ A NAIULUI **FILES FROM THE UNIVERSAL HISTORY OF THE PANFLUTE**

Vlad Andrei SPATARIU

Universitatea de Vest din Timișoara, Școala Doctorală de Muzică și Teatru
West University of Timișoara, Doctoral School of Music and Theatre
vlad.spatariu@e-uvt.ro

REZUMAT

Naiul este un instrument cu o istorie bogată dar de multe ori prea puțin cercetată. Fiind un instrument provenit din antichitate, este dificil să trasăm un drum precis al prezenței și migrației sale pe mapamond. Documentul prezent, își propune să ofere cititorului interesat informații reale, solid ancorate bibliografic, fără a emite pretenția de a epuiza acest subiect.

CUVINTE CHEIE

nai; muscal, România; instrumente muzicale; antichitate;

NAIUL ÎNTRE MITOLOGIA GRECĂ ȘI CONCLUZIILE ARHEOLOGIEI ANTICE

Una din cele mai răspândite narațiuni despre nai, promovată de generația de naști din care fac parte Gheorghe Zamfir și Radu Simion, este strâns legată de mitologia greacă. Naiul, cunoscut țărilor din nord-vestul Europei mai ales sub denumirea de *fluier a lui pan* (germană: Panflöte, engleză: panflute/ panpipe, franceză: flute de pan) îmbracă haina unui instrument

ABSTRACT

The panpipe is an instrument with rich but unexplored history. Being an antique instrument, it is difficult to trace a precise path of its presence and migration in and around the world. The present document aims to provide the reader with real, solid bibliographically anchored information, without claiming to exhaust this subject.

KEY WORDS

Miskal; Muscal; Musikar; Panflute; Panpipe;

THE PANFLUTE BETWEEN GREEK MYTHOLOGY AND THE CONCLUSIONS OF ANCIENT ARCHEOLOGY

One of the most widespread narratives about panpipes, promoted by the generation of panpipe players that includes Gheorghe Zamfir and Radu Simion, is closely related to Greek mythology. The panpipe, known to the countries of north-western Europe especially as *pan's pipe* (German: Panflöte, English: panflute / panpipe, French: pan flutes) wears

„divin” și mistic (în exprimarea lui Gheorghe Zamfir), fiind strâns legat de valențele religioase, artistice și intelectuale ale sferei heleniste ale antichității. Deși aparent simplă, povestirea care găzduiește geneza naiului nu este nici completă, nici pusă în peisajul holistic al istoriei universale. În mitologia greacă distingem câteva personaje pe care se fundamentează relatarea. Pan, fiul lui Hermes și al Driopei este considerat zeul protector al pastorilor și turmelor. Mai mult de atât, termenul *Pan* provine din *Paōn* (lb. arcadiană: păstor)(Holzhausen, 2000: 221) și descrie un zeu al naturii al pădurilor și pășunilor care oferă adăpost și hrană păstorilor și animalelor. În schimbul acestor favoruri păstorii îi aduc jertfe (vezi: comparația cu istoria biblică a poporului Israel). Reședința zeului Pan este muntele Lykaion (1421m) din Arcadia (Grecia), loc cunoscut pentru altarul construit lui Zeus, pentru stadion, hipodrom și stoa, spații care au găzduit primele „jocuri și întreceri sportive” ale grecilor. Aceste ruine ne ajută la o încadrare precisă a „spațiului evenimentului muzical” în timp, spațiu care găzduiește deci și prezența naiului în anul 3000 î.Chr. Un alt rol important atribuit acestui munte este istoria lui Deucalion, cunoscută spațiului cultural creștin prin relatarea biblica a potopului lui Noe și sumerienilor prin povestea lui Utnapiștim din epopoea lui Ghilgamesh. Interconectarea culturală care se desprinde din aceste istorisiri comune revelează o aprigă preocupare pentru transferul de informație a acelei epoci, argument

the robe of a "divine" and mystical instrument (in the words of Gheorghe Zamfir), being closely linked to the religious, artistic and intellectual valences of the Hellenistic sphere of antiquity. Although seemingly simple, the story that hosts the genesis of the panpipe is neither complete nor set in the holistic landscape of universal history. In Greek mythology we distinguish several characters that are important figures of the story. Pan, the son of Hermes and Dryope, is considered the protective god of shepherds and flocks. Moreover, the term Pan comes from Paōn (in Arcadian: shepherd) (Holzhausen, 2000: 221) and describes a god of nature of forests and pastures who provides shelter and food for shepherds and animals. In return for these favors, pastors offer sacrifices (see: comparison with the biblical history of the people of Israel). The residence of the god Pan is Mount Lykaion (1421m) in Arcadia (Greece), a place known for the altar built to Zeus, for the stadium, racecourse and stoa, spaces that hosted the first "games and sports competitions" of the Greeks. These ruins help us to accurately frame the "space of the musical event" in time, a space that therefore hosts the presence of the panpipe in 3000 BC. Another important role attributed to this mountain is the history of Deucalion known to the Christian cultural space through the biblical account of the flood of Noah and the Sumerians through the story of Utnapishtim in the epic of Gilgamesh.

The cultural interconnection that

care poate susține sau combate plurigeneza naiului. Din punct de vedere mitologic, Pan este un zeu care se bucură de muzică, dans și voie bună. Cu toate acestea, ora prânzului este sacră pentru el ceea ce îl face să se enerveze foarte tare la cel mai mic deranj. La supărare începe să vâneze animalele din turmele păstorilor care fug „cuprinse de panică”, din care derivă cuvântul panică. Apariția naiului, în contextul mitologic prezent, se datorează nimfei Syrinx care fuge și se ascunde de dragostea lui Pan. În fuga ei, în momentul în care pășește în apa râului Ladon este transformată într-o trestie care prin suflarea vântului produce sunete. Pan, iubitor de muzică, rupe trestia în bucăți de diferite dimensiuni și le leagă una de alta în dimensiuni descrescătoare. Astfel este construit primul fluiet al pastorilor, primul nai, pe care Pan îl numește Syrinx. Un eveniment interesant relatat de scriitorul roman Publius Ovidius Naso (43 î.Chr. – 17 d.Chr. în Tomis, Constanța) în cartea intitulată *Metamorfozele* este povestea competiției muzicale dintre Pan și Apollo. Zeul cu funcția de judecător Tmolus l-a declarat câștigător pe Apollo, deoarece instrumentul sau *Apollo*, o liră, se află deasupra naiului. Acest duel între două instrumente diferite ca și construcție, tip și culoare timbrală reflectă percepția timpului asupra unor aspecte foarte importante. Naiul lui Pan este considerat un instrument primitiv, în timp ce lira este considerată un instrument elevat, care parte dintr-o civilizație evoluată. Este oare potențialul

emerges from these common stories reveals a fierce concern for the transfer of information of that era, an argument that can support or combat the plurigenesis of the panpipe. From a mythological point of view, Pan is a god who enjoys music, dance and good cheer. However, lunchtime is sacred to him which makes him very angry at the slightest inconvenience. In anger, he begins to hunt the animals in the flocks of shepherds who flee "panicked", from which derives the word panic. The appearance of the panpipe, in the present mythological context, is due to the Syrinx nymph who runs away and hides from Pan's love. In its flight, the moment it steps into the water of the river Ladon, it is transformed into a reed which, through the wind, makes sounds. Pan, a music lover, breaks the reed into pieces of different sizes and ties them together in decreasing dimensions. Thus, the first whistle of the shepherds is built, the first panpipe, which Pan calls Syrinx. An interesting event related by the Roman writer Publius Ovidius Naso (43 BC – 17 AD in Tomis, Constanța) in the book entitled *Metamorphoses* is the story of the musical competition between Pan and Apollo. The god with the function of judge Tmolus declared Apollon the winner, because his instrument *Apollo*, a pound, is above the panpipe. This duel between two different instruments such as construction, type and timbre colour reflects the perception of time on some very important aspects. Pan's panpipe is considered a primitive instrument, while the lyra is

armonic argumentul care favorizează lira în fața unui instrument melodic cum este naiul? Cert este că un mod de a clasifica instrumentele, a fost după locul destinat fiecărui instrument în cumulul de evenimente religioase și festive în cadrul societăți. Lira, este unul din cele mai vechi instrumente consemnate de istorie, care alături de harfe au constituit instrumentele principale folosite de Sumerieni (5500- 3500 î.Chr).

Despre aceeași perioadă ne sunt relatate și următoarele constatări:

„Wenn wir uns den Melodieinstrumenten zuwenden, so fällt auf, dass Aerophone sowohl in den Keilschrifttexten, wie in der bildlichen Darstellung im 3. Jahrtausend äusserst spärlich, in den folgenden Jahrtausenden nur wenig häufiger bezeugt sind. Immerhin können wir auch bei den Blasinstrumenten, deren sumerische Bezeichnungen mit dem sumerischen Terminus *gi* Rohr verbunden sind, auf Originalfunde zurückgreifen.

Aus vorgeschichtlicher Zeit (Tepe Gaura) sind Knochenflöten bekannt, die stellenweise eine Längstrennwand sowie eine paarweise Anordnung der Grifflöcher aufweisen und als Doppelpfeife interpretiert wurden.” (Rashid: 46)

(Trad. din germană: *Când ne întorcem la instrumentele melodice, devine evident că instrumentele aerofone sunt utilizate atât în textele cuneiforme, cât și în reprezentarea*

considered an elevated instrument, which is part of an evolved civilization. Is the harmonic potential the argument that favours the lyre over a melodic instrument such as the panpipe? What is certain is that one way of classifying the instruments was by the place intended for each instrument in the accumulation of religious and festive events within the society. Lyra, is one of the oldest recorded instruments in history, which along with harps were the main instruments used by the Sumerians (5500-3500 BC).

The following findings are also reported to us about the same period: „Wenn wir uns den Melodieinstrumenten zuwenden, so fällt auf, dass Aerophone sowohl in den Keilschrifttexten, wie in der bildlichen Darstellung im 3. Jahrtausend äusserst spärlich, in den folgenden Jahrtausenden nur wenig häufiger bezeugt sind.. Immerhin können wir auch bei den Blasinstrumenten, deren sumerische Bezeichnungen mit dem sumerischen Terminus *gi* Rohr verbunden sind, auf Originalfunde zurückgreifen.

Aus vorgeschichtlicher Zeit (Tepe Gaura) sind Knochenflöten bekannt, die stellenweise eine Längstrennwand sowie eine paarweise Anordnung der Grifflöcher aufweisen und als Doppelpfeife interpretiert wurden.” (Rashid: 46)

(Translation from German: *When we return to melodic instruments, it becomes obvious that aerophone instruments are used both in cuneiform texts and in the pictorial*

picturală a Mileniul al III-lea deși sunt extrem de puține atestări, cât și în milenii următoare puțin mai frecvent. Cu toate acestea putem afirma cu convingere că instrumentele de suflat care sunt identificate prin termenul sumerian și tradus: țevă, reprezintă descoperiri originale. Din timpuri preistorice (Tepe Gawra) ne sunt cunoscute flauturi osoase gemene lipite pe partea longitudinală cu un aranjament asociat al găurilor la care se cânta ca la un „fluier dublu”). Aceste dovezi arheologice ne conving de importanța țevilor (tuburilor) în construcția instrumentelor de suflat, fapt care contribuie semnificativ la susținerea tezei că naiul este unul din primele instrumente descoperite și dezvoltate de omenire.

Aristotel în lucrarea sa *Problemata Physica* a explicat construcția instrumentului. Numărul tuburilor de stuf în iconografia greco-romană este de 5-13 tuburi nairile având dimensiuni diferite (Anderson, 1994: 339). Warren D. Anderson ne spune despre o figură care cântă la nai a unei figuri datate între 2700-2500 î. Chr. El susține că îl reprezintă pe muzicianul Kyklades (Anderson, 1994: 184). Contrastul prezentat prin concursul organizat de zeități în desemnarea instrumentului mai valoros, ne arată conflictul existent între nai și lira, interpreții căutând să obțină întâietate în evenimentele sociale importante. Deși nu știm sigur ce rol a avut naiul în antichitate ne bucurăm de dovezile care demonstrează existența și prezenta

representation of the third millennium, although there are extremely few attestations, and in the following millennia a little more frequently. However, we can say with conviction that the wind instruments that are identified by the Sumerian term și translated: pipe, are original discoveries. From prehistoric times (Tepe Gawra) we know twin bone flutes glued on the longitudinal side with an associated arrangement of holes where it was played as a "double whistle"). This archaeological evidence convinces us of the importance of pipes (tubes) in the construction of wind instruments, which significantly contributes to the thesis that the panpipe is one of the first tools discovered and developed by mankind.

Aristotle in his work *Problemata Physica* explained the construction of the instrument. The number of reed tubes in Greco-Roman iconography is 5-13 tubes of panes of different sizes (Anderson, 1994: 339). Warren D. Anderson tells us about a figure playing the panpipe of a figure dated between 2700-2500 BC. He claims to represent the musician Kyklades (Anderson, 1994: 184). The contrast presented by the contest organized by the deities in designating the most valuable instrument, shows us the existing conflict between nai and lira, the performers seeking to obtain precedence in important social events. Although we are not sure what role the panpipe played in antiquity, we are happy with the evidence that proves its existence

sa în calitate de instrument muzical. Acest lucru îl subliniază și Johann Sebastian Bach care redă concursul muzical între liră și nai în cantata sa seculară *Disputa dintre Phoebus și Pan* (*Geschwinde, geschwinde, ihr wirbelnden Winde*, BWV 201).

Maestrul Radu Simion, ginerele lui Fanică Luca, adaptează în timp forma naiului, adăugându-i capul zeului Pan pe tubul cel mai lung. Acest lucru, spunea el, contribuie la stabilitatea instrumentului în mâna dreaptă, ajută la vibrato și protejează tubul (Sol1) de degradare. Dat fiind faptul că în vremea comunistă, bambusul se găsea destul de greu în România, mai ales tuburile groase, putem înțelege această abordare. Un alt argument pentru „împodobirea” naiului cu sculptura zeului Pan, este cel de a îmbina instrumentul și istoria sa într-un mod vizual cu lumea antică. Totuși, deși majoritatea naiurilor produse de Radu Simion, sau mai corect, la comanda lui Radu Simion la fabrica de instrumente muzicale „Hora” din Reghin, sunt decorate cu sculptura zeului Pan, și cu elemente decorative pe întreaga talpă (partea inferioară a naiului) incluzând tubul mic (La4), naiul care era cel mai drag maestrului purta chipul lui Decebal.

NAIUL ȘI INCURSIUNILE DIN SFERA CULTURALĂ ORIENTALĂ

În lumea otomană naiul este întâlnit sub denumirea de *Miskal*. Această denumire a circulat până la finele secolului al XX-lea și pe teritoriul

and presence as a musical instrument. This is also emphasized by Johann Sebastian Bach, who plays the musical competition between lyre and panpipes in his secular cantata *The Contest between Phoebus and Pan* (*Geschwinde, geschwinde, ihr wirbelnden Winde*, BWV 201).

Master Radu Simion, Fanică's son-in-law, adapts the shape of the panpipe over time, adding the head of the god Pan on the longest tube. This, he said, contributes to the stability of the instrument in the right hand, helps vibrato and protects the tube (G1) from degradation. Given the fact that during the communist era, bamboo was quite difficult to find in Romania, especially the thick tubes, we can understand this approach. Another argument for "decorating" the panpipe with the sculpture of the god Pan, is to combine his instrument and history in a visual way with the ancient world. However, although most of the panpipes produced by Radu Simion, or more correctly, at Radu Simion's command at the "Hora" musical instrument factory in Reghin, are decorated with the sculpture of the god Pan, and with decorative elements on the entire sole (bottom of the panpipe) including the small tube (A4), the panpipe that was dearest to the master wore the face of Decebalus.

THE PANPIPE AND INCURSIONS FROM THE ORIENTAL CULTURAL SPHERE

In the Ottoman world the panpipe is found under the name of *Miskal*. This name circulated until the end of the twentieth century in Romania, thus

României, arătând astfel legăturile culturale strânse între spațiul muzical turc și cel român. Autori importanți precum muzicologul Viorel Cosma, naistul Cornel Pană dar și compozitori precum Constantin Arvinte sunt personalități care au conservat termenul de muscal până în secolul XXI. În căutarea istoriei naiului, resursele bibliografice ne vorbesc despre un instrument de origine persană *Musikar* care este adoptat de către otomani din spațiul geografic al Iranului de astăzi. Cuvântul *musikar* în arabă mai este folosit și pentru a descrie un muzician, o persoană care cântă (Steingass, 1989: 1083; Wehr, 1980: 931). Este de urmărit legătura între termenul *Musikar* și termenul aproape universal azi pentru evenimentul melodic, ritmic, armonic: Muzica, Musik (ger.), Music (engl.) etc.

Miskalul este un instrument muzical antic din tuburi de stuf (Anderson, 1994: 33). Deși în mormintele din Ur nu a fost găsit naiul, lucru care ar fi ajutat la certificarea sigură a prezentei instrumentului în aceea zonă, putem considera aproape sigura prezența sa în repertoriul instrumental a celor mai vechi civilizații umane. În general dovezile despre instrumentele de suflat sunt puține la sumerieni, babilonieni și asirieni (Stauder, 1992: 197-199). Fiind din material moale, în general din stuf sau bambus durabilitatea lor în timp nu a fost foarte mare. Un alt aspect este că naiul, ar trebui căutat în mormintele oamenilor de rând, a păstorilor, fapt care explică absența sa în locașurilor mortuare

showing the close cultural ties between the Turkish and Romanian music space. Important authors such as the musicologist Viorel Cosma, the naist Cornel Pană but also composers such as Constantin Arvinte are personalities who have preserved the term *muscal* until the 21st century. In search of the history of the panpipe, bibliographic resources tell us about an instrument of Persian origin *Musikar* that is adopted by the Ottomans in the geographical area of today's Iran. The word *musical* in Arabic is also used to describe a musician, a person who sings (Steingass, 1989: 1083; Wehr, 1980: 931). It is necessary to follow the connection between the term *Musikar* and the almost universal term today for the melodic, rhythmic, harmonic event: Music, Musik (Ger.), Music (Eng.) etc. The *miskal* is an ancient musical instrument made of reed tubes (Anderson, 1994: 33). Although the panpipe was not found in the tombs of Ur, which would have helped to certify the safe presence of the instrument in that area, we can consider almost certain its presence in the instrumental repertoire of the oldest human civilizations. In general, there is little evidence of wind instruments among the Sumerians, Babylonians, and Assyrians (Stauder, 1992: 197-199). Being made of soft material, generally made of reed or bamboo, their durability over time was not very high. Another aspect is that the panpipe should be searched in the graves of ordinary people, shepherds, which explains its absence in the pompous mortuaries.

pompoase. Există însă înregistrări istorice care arată că instrumentele de suflat au fost folosite în Egiptul antic. La evrei, un instrument similar cu naiul este numit *ugab*. Instrument construit din 7 tuburi juxtapuse, în linie dreaptă, cu 6 găuri în partea inferioară a tuburilor similar fluiерului. Informații prețioase în acest sens deține profesorul Cornel Pană, care naist fiind, a cercetat cu atenție evoluția și istoria naiului. În resursele bibliografice a istoriei poporului Israel mai întâlnim denumirea *Ma schrokitha*, care apare citat doar în Cartea lui Daniel în capitolul trei, (vers. 3, 5, 7, 10). Cartea a fost scrisă în timpul captivității din Babilon 607 - 538 î. Chr.

Versiunea greacă traduce *Ma schrokitha* cu *syrix*, care are aceeași semnificație și care exprimă de asemenea acțiunea de a sufla. Din istoria poporului evreu aflăm faptul că la sărbătorile religioase instrumentele erau selectate în funcție de timbralitate, căutându-se cele cu timbruri solemne. Cornel Pană ne spune că Yeshua Halevi, un rabin din secolul al XVIII-lea, a scris că Moise cânta din *hemed – tazlilim*, atunci când păștea turmele socrului său Ietro în câmpiile Midianului. Potrivit muzicianului turc din secolul XVIII-lea, Tanburi Küçük, naiul îi este atribuit unui fiu a lui Noe, cunoscut din povestirea biblică a potopului pe nume Set (Popescu-Judet, 2002: 127). În contextul denumirii instrumentului, a atribuirii sale funcționale ca instrument al pastorului simplu, putem considera corecte aceste constatări. În perioada otomană,

However, there are historical records that show that wind instruments were used in ancient Egypt. To the Jews, an instrument similar to the panpipe is called an *ugab*. Instrument made of 7 juxtaposed tubes, in a straight line, with 6 holes in the lower part of the tubes similar to the whistle. Precious information in this regard is held by Professor Cornel Pană, who, being a Naist, carefully researched the evolution and history of the panpipe. In the bibliographic resources of the history of the people of Israel we also find the name *Ma schrokitha*, which appears quoted only in the Book of Daniel in chapter three, (verses 3, 5, 7, 10). The book was written during the Babylonian captivity of 607-538 BC.

The Greek version translates *Ma schrokitha* with *syrix*, which has the same meaning and also expresses the action of blowing. From the history of the Jewish people we find out that on religious holidays the instruments were selected according to timbre, looking for those with solemn timbres. Cornel Pană tells us that Yeshua Halevi, an 18th-century rabbi, wrote that Moses sang from the *hemed – tazlilim*, when he was tending the flocks of his father-in-law Jethro in the plains of Midian. According to the 18th-century Turkish musician, Tanburi Küçük, the panpipe is attributed to a son of Noah, known from the biblical story of the flood called Seth (Popescu-Judet, 2002: 127). In the context of the name of the instrument, of its functional attribution as an instrument of the simple pastor, we can consider these findings correct.

naiul sub denumirea de miscal a fost folosit în spațiul geografic al Iranului și în țările Arabe. Deși nu s-a bucurat de o răspândire foarte amplă în aceste țări, istoricul otoman din secolul al XVII-lea Evliya Çelebi numără moscalul printre instrumentele folosite în călătoriile sale din Egipt (Çelebi, 1986: 428). Instrumentul a fost folosit în Iran sub numele de *mustak*. Peter Koch ne vorbește despre nai, *miskal* ca fiind cunoscut sub numele de *mustac* în Iran și adaugă o informație prețioasă: că este de origine chineză! Autorul ne prezintă această informație în contextul în care instrumentul apare pe o cană de argint (Koch, 1992: 550). Și Walter Feldman ne prezintă instrumentul ca fiind de origine chineză sau uigură ajungând în zona geografică a Iranului în timpul invaziei mongole (sec. IV-XIII d.Chr). Trebuie să precizăm că civilizația uigură este un popor turcic care trăiește în proporție de 99% în China în regiunea autonomă Xinjiang fiind în marea majoritate de religie musulmană. Acest popor vorbește limba uigura, o limbă similară cu arabo-persana. Printre obiectele de lut găsite în săpăturile de la Hotan au fost găsite multe figuri umane uigure care cântau la nai (Czekanowska, 2002: 1004). Naiul mai este cunoscut ca un tip antic de flaut în regiunea Guria din Georgia (Kotlyaryov, 1992: 377; Chkhikvadze, 1992: 365). Forma sa este una dreaptă, alcatuit din 6 tuburi și este denumit *soinari* sau *larchemi*.

Naiul s-a bucurat de o mare popularitate în Imperiul Otoman.

During the Ottoman period, the panpipe under the name of miscal was used in the geographical area of Iran and in the Arab countries. Although not widely used in these countries, seventeenth-century Ottoman historian Evliya Çelebi counts the moscal as one of the tools used in his travels in Egypt (Çelebi, 1986: 428). The instrument was used in Iran as a *mustak*. Peter Koch tells us about the panpipe, *miskal* as being known as the *mustache* in Iran and adds valuable information: that it is of Chinese origin! The author presents this information in the context in which the instrument appears on a silver cup (Koch, 1992: 550). Walter Feldman also presents the instrument as being of Chinese or Uyghur origin, reaching the geographical area of Iran during the Mongol invasion (4th-13th centuries AD). It should be noted that the Uyghur civilization is a 99% Turkish people living in China in the Xinjiang Autonomous Region, the vast majority being Muslim. This people speak Uyghur, a language similar to Arabic-Persian. Among the clay objects found in the excavations at Hotan were found many Uyghur human figures playing the panpipes (Czekanowska, 2002: 1004). The panpipe is also known as an ancient type of flute in the Guria region of Georgia (Kotlyaryov, 1992: 377; Chkhikvadze, 1992: 365). Its shape is straight, consisting of 6 tubes and is called *soinari* or *larchemi*.

The panpipe enjoyed great popularity in the Ottoman Empire.

Din acest motiv cei care cântau la miskal sunt numiți miskalî sau mûsikârî. Cuvântul musikar este persan și înseamnă literal *inegal*, lucru care indică spre diferența de lungime a tuburilor. Steingass ne spune despre sunetul instrumentului ca fiind similar cântului unei păsări (Steingass, 1975: 1345). În relatarile otomane naiul este văzut ca un instrument simplu, ca un fluier de ciobănesc, lucru care coincide cu încadrările primite de nai de către celelalte culturi antice. Primul care ne oferă informații detaliate despre naiul otoman este Abdülkâdir Merâgî (1360-1435) care ne vorbește despre construcția Miskalului. El oferă informații în cartea sa de muzică numită *Câmiü'l-Elhân*. Deși lucrările sale sunt în persană, ele au beneficiat de mare reputație și autoritate în calitate de cărți de muzică în perioada otomană.

Autorul vorbește cu mare atenție despre posibilitățile instrumentelor, le organizează pe categorii, le atribuie calități specifice și le descrie forma constructivă alături de funcțiile individuale. Merâgî oferă următoarele informații despre structura miskalului. Este un instrument de suflat format din asamblarea, punerea laolaltă, a unor tuburi de diferite dimensiuni de la cel mai lung la cel mai scurt, cel scurt având un sunet foarte puternic. Din această observație simplă notăm faptul că autorul oferă o atenție specială omogenității sonore a instrumentului, fapt care limitează tubul de sus la o lungime specifică unui Sol⁴ sau La⁴ astfel încât sunetul să nu devină deranjant.

For this reason, those who sang in miskal are called miskalî or mûsikârî. The word musikar is Persian and means literally *uneven*, which indicates the difference in length of the tubes. Steingass tells us about the sound of the instrument as similar to the song of a bird (Steingass, 1975: 1345). In Ottoman accounts the panpipe is seen as a simple instrument, like a shepherd's whistle, which coincides with the framing received by panpipes by other ancient cultures. The first to give us detailed information about the Ottoman panpipe is Abdülkâdir Merâgî (1360-1435) who tells us about the construction of the Miskal. He provides information in his music book called *Câmiü'l-Elhân*. Although his works are in Persian, they enjoyed a great reputation and authority as music books in the Ottoman period.

The author speaks very carefully about the possibilities of the tools, organizes them into categories, assigns them specific qualities and describes their constructive form along with the individual functions. Merâgî provides the following information about the structure of the muscle. It is a wind instrument consisting of assembling, putting together, tubes of different sizes from the longest to the shortest, the short one having a very strong sound. From this simple observation we note that the author pays special attention to the sound homogeneity of the instrument, which limits the top tube to a specific length of a G⁴ or A⁴ so that the sound does not become annoying. About panpipes, the author tells us that "if round wax

Despre nai, autorul ne spune că „dacă este pusă ceară rotundă în tuburi, sunetul devine mai ascuțit” și că ambitusul tonal este lărgit cu fiecare tub care este adăugat (Öztuna, 1990: 71). Despre sunetul instrumentului ne spune Blainville că: „Această trestie făcută din stuf este foarte tare, și pentru care are un sunet puternic trebuie să fie ascultată mai de la distanță decât clarinetele și flautele noastre” (Buonanni, 1992: 4).

Un instrument similar naiului care se gasește în estul Turkmenistanului este numit *çipçik*. Diferența funcțională a instrumentului este că interpretul suflă într-o singură gaură, și direcționează coloana de aer cu degetele în celelalte tuburi. Despre ambitusul tonal al naiului ni se spune că acoperirea aproximativ trei octave fiecare nai fiind acordat în funcție de modul în cel mai des folosit de interpret. Numărul de țevi utilizate în perioada otomană variază între 7 și 23. În *Burhan-ı Kati* sunt menționate naiuri cu 15 sau mai multe țevi (Örs, 2000: 533). Dacă este vorba despre călători europeni invariabil miskali care vin în Turcia, Charles Fonton, care a fost la Istanbul între anii 1746-1753, vorbește despre naiul cu 22 de tuburi și indică faptul că instrumentul acoperă un câmp sonor de trei octave (Fonton, 1987: 86-87). Călătorii europeni care vin în Turcia în perioada otomană în societatea turcă identifică miskal (naiul) ca fiind un instrument foarte prestigios. Naiul are o importanță atât în muzica care se cântă la palat, cât și în muzica de divertisment a orașelor otomane. Este un

is put in tubes, the sound becomes sharper” and that the tonal scope is widened with each tube that is added (Öztuna, 1990: 71). About the sound of the instrument, Blainville tells us that: “*This reed made of reed is very loud, and for which it has a strong sound it must be heard more than at a distance than our clarinets and flutes*” (Buonanni, 1992: 4).

An instrument similar to the panpipe found in eastern Turkmenistan is called *çipçik*. The functional difference of the instrument is that the performer blows in a single hole, and directs the air column with his fingers in the other tubes. About the tonal ambit of the panpipe, we are told that it covered about three octaves each panpipe being tuned according to the mode most often used by the performer. The number of pipes used in the Ottoman period varies between 7 and 23. In *Burhan-ı Kati*, panpipes with 15 or more pipes are mentioned (Örs, 2000: 533). If it is about European travelers invariably miskali coming to Turkey, Charles Fonton, who was in Istanbul between 1746-1753, talks about the 22-tube panpipe and indicates that the instrument covers a three-octave sound field (Fonton, 1987: 86-87). European travellers coming to Turkey during the Ottoman period in Turkish society identify the miskal (panpipe) as a very prestigious instrument. The panpipe is important both in the music played at the palace and in the entertainment music of the Ottoman cities. It is a fashionable instrument that is included in various musical formations along with various other

instrument la modă care se include în diferitele formațiuni muzicale alături de diferite alte instrumente. Acestea sunt kopuz (un instrument cu coarde similar unei mandoline cu corpul în formă de pară), kemence, (un instrument lunguiet, cu 3 corzi la care se cântă cu arcușul), zither, tambur (similar kopuz), santur (țambal mic, portabil), ceng (mini-harpă), viori și fluieri de diferite tipuri. Din datele bibliografice disponibile aflăm de prezența naiului în perioada sultanului Murat (d. 1595) (Sevengil, 1985: 43).

O constatare interesantă este faptul că naiul a fost un instrument foarte popular în rândul femeilor de la palat. Hafız İlyas Ağa, ne prezintă în lucrarea sa detalii despre componența ansamblelor și confirmă naiul între anii 1826 și 1830 (İlyas Ağa, 1987: 220). În anii 1840 până la finalul secolului XIX știm că naiul alături de vioară, clarinet și violoncel făcea parte din instrumentele preferate a le sultanului Abdülmecit. Și în afara palatului naiul este un instrument popular. Feldman ne spune că naiul se găsea în majoritatea formațiilor muzicale ale timpului. Evliya Çelebi, ne spune despre faptul că în secolul XVI naiul răsuna din „bisericile cu clopot” (Çelebi, 1986: 180-255). La mijlocul secolului al XVII-lea, autorul ne spune că în Istanbul existau 51 de naiști interpreți și 15 producători de naiuri. Naiul continua să fie prezent în muzica otomană și în perioada secolului XVIII, perioadă în care muzica de origine otomană atinge cele mai înalte cote ale maturizării. Pe lângă muzica de societate și divertisment (precum sărbători,

instruments. These are kopuz (a mandolin-like stringed instrument with a pear-shaped body), kemence, (a long, 3-stringed bowed instrument), zither, drum (similar to kopuz), santur (small drum), portable), ceng (mini harp), violins and whistles of various types. From the available bibliographic data we find out the presence of the panpipe during the period of sultan Murat (d. 1595) (Sevengil, 1985: 43).

An interesting finding is that the panpipe was a very popular tool among women in the palace. Hafız İlyas Ağa, introduces us to his work details the composition of the ensembles and confirms the panpipe between 1826 and 1830 (İlyas Ağa, 1987: 220). In the 1840s until the end of the 19th century, we know that the panpipe, along with the violin, clarinet and cello, was one of Sultan Abdülmecit's favourite instruments. And outside the palace, the panpipe is a popular instrument. Feldman tells us that the panpipe was found in most musical formations of the time. Evliya Çelebi tells us that in the 16th century the panpipe resounded from the "bell churches" (Çelebi, 1986: 180-255). In the middle of the 17th century, the author tells us that in Istanbul there were 51 panpipe performers and 15 panpipe producers. The panpipe continued to be present in Ottoman music during the 18th century, when music of Ottoman origin reached its highest levels of maturity.

In addition to company music and entertainment (such as holidays, weddings, sequins) the panpipe is also attributed the role of a

nunți, paiete) naiului îi se atribuie și rolul de instrument terapeutic. Naiul devine unul din principalele instrumente prin care se realizează terapia muzicală în perioada otomană a secolului XVII. Evliya Çelebi, care a vizitat spitalul lui Baiazid din Edirne ne vorbește despre 10 muzicieni, dintre care unul cântă la miskal, aceștia oferind concerte curative pacienților în trei zile pe săptămână (Çelebi, 1986: 362).

În perioada secolului XIX naiul pierde din faimă și este înlocuit cu instrumente care se includ mai bine în tiparul muzicii acelor timpuri. Transformarea societății și lipsa unei susțineri din partea palatului face ca instrumentul să fie abandonat (Feldman, 1996: 167).

Hakkı Uzunçarşılı susține că odată cu introducerea muzicii occidentale în secolul XXI, miskalul a fost înlocuit cu clarinetul (Uzunçarşılı, 1977: 102).

therapeutic tool. The panpipe becomes one of the main instruments used to make music therapy during the Ottoman period of the seventeenth century. Evliya Çelebi, who visited the Bayezid Hospital in Edirne, tells us about 10 musicians, one of whom plays the miskal, offering healing concerts to patients three days a week (Çelebi, 1986: 362).

During the 19th century, the panpipe lost its fame and was replaced by instruments that were better included in the music of those times.

The transformation of society and the lack of support from the palace cause the instrument to be abandoned (Feldman, 1996: 167).

Hakkı Uzunçarşılı claims that with the introduction of Western music in the 21st century, the miskal was replaced by the clarinet (Uzunçarşılı, 1977: 102).

BIBLIOGRAFIE / REFERENCES

- Anderson, Warren D. (1994). *Music and Musicians in Ancient Greece*. London, UK: Cornell University Press
- Buonanni, F. C. H. de Blainville (1992). *Turkish Music Quarterly*. USA: Robert Martin
- Çelebi, E. (1986). *Seyahatname C. X, III, VIII*, İstanbul, Türkiye: Üçdal Neşriyat
- Chkhikvadze, G. (1992). *Western Georgia*. The New Grove, a.g.e.
- Czekanowska, A. (2002). *Muqam in the Tradition of the Uygurs*. The Middle East: The Dil Kurumu Yayınları.
- Feldman, W. (1996). *Music of the Ottoman Court*. Berlin: Sema Vakf, Salisbury, MD 21802, USA.
- Fonton, C. (1987) *Yüzyılda Türk Müziği*, Charles Fonton, (Çev. Cem Bahar), İstanbul: Pan Yayıncılık, Kent Basımevi.
- Holzhausen, J. (2000) *Pan*. In: *Der Neue Pauly (DNP)*. Band 9, Metzler, Deutschland, Stuttgart
- İlyas Ağa, H. H. (1987). *Tarih-i Enderun (Letâif-i Enderun)*. Çev. Cahit Kayra, Türkiye, İstanbul: Güneş Yayınları
- Popescu-Judetz, E. (2002). *Tanbûrî Küçük Artin*. Türkiye, İstanbul

- Koch, K. Peter (1992). Persia. Grove, a.g.e.
- Kotlyaryov, B. (1992). Moldavia. The New Grove, a.g.e.
- Örs, D. et al. (2000). Mütercim Asım Efendi. Türkiye, Ankara
- Öztuna, Y. (1990). Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi. C. II. Türkiye, Ankara: Kültür Bakanlığı 1164.
- Rashid, S. S. A. (s. a.). Musikgeschichte in Bildern II z
- Sevengil, R. A. (1985). İstanbul Nasıl Eğleniyordu. Türkiye, İstanbul: İletişim Yayınları
- Stauder, W. (1992). Mesopotamia. Grove Dictionary of Music and Musicians, USA, New York: Stanley Sadie, Macmillan Publishers
- Steingass, F. (1989). A Learner's Arabic-English Dictionary, Beirut, Liban: Librarie du Liban
- Wehr, H. (1980). A Dictionary of Modern Written Arabic, Beirut, Liban: Ed. J. Milton Cowan, Librairie du Liban